

Γ.Δ. Γρηγοράς

Παθολογοανατόμος

Η έννοια της κοινωνικής προσφοράς, είναι πολύ ευρεία. Όλα τα επαγγέλματα, χειρονακτικά ή μη, έχουν ως βασικό σκοπό το βιοπορισμό, προσφέρουν όμως το καθένα την ανεκτίμητη συνεισφορά του, για να σχηματισθεί το πυκνό εκείνο δίχτυ, πάνω στο οποίο οικοδομούνται οι κοινωνίες.

Αν εξαιρέσουμε σπάνιες περιπτώσεις, η προσφορά του κάθε κλάδου εργαζομένων είναι τόσο σημαντική για το σύνολο, ώ στε να μη μπορούμε να κλιμακώσουμε τα επαγγέλματα αξιολογικά. Φτάνει να σκεφτούμε μια μακροχρόνια απεργία στα μέσα μαζικής παροχής υπηρεσιών -ηλεκτρισμού, ύδρευσης, συγκοινωνιών, αλλά και νοσοκομείων για να νοιώσουμε τον οδυνηρό βρόχο να μας ακινητοποιεί και να μας πνίγει,

Υπάρχει όμως μια διαβάθμιση και μια διάκριση στα επαγγέλματα, που χωρίς να είναι τέτοια εξ ορισμού, εδραιώθηκε από τα παλιά ακόμα χρόνια στη συνείδηση του λαού. Μερικά από αυτά τα επαγγέλματα, τα βλέπουμε σαν λειτουργήματα. Σαν αποστασιοποιημένα από αυτό που λέμε «υλικές ανάγκες». Ο γιατρός είναι εκείνος που μας εξασφαλίζει την υγεία και την επιβίωση, ο ιερέας, αυτός που μας φέρνει σε επαφή με το υπερβατικό και ο δάσκαλος, μας χαρίζει τη γνώση.

Δύσκολα αποδεχόμαστε, πως όταν ο γιατρός μας νοσηλεύει, δεν νοιάζεται για μας, παρά μόνο για τα χρήματα που θα πάρει και πως ο δάσκαλος δεν θέλει να μάθουν τα παιδιά μας γράμματα, παρά μόνο να εισπράξει το μισθό του.

Η αυξανόμενη στις μέρες μας κερδοσκοπία και αδιαφορία, δεν κατάφεραν ακόμα να σβήσουν την έννοια αυτή της προσφοράς, από τη λαϊκή συνείδηση.

Πάνω όμως από όλα αυτά τα εξιδανικευμένα επαγγέλματα, το δικό μας, ήταν πάντα ίσως το πιο σεβαστό. Μέσα στους αιώνες η σεπτή και αυστηρή μορφή του γιατρού περνάει ανάμεσα ουρανού και γης, σε μια δύναμη που μπορεί να νικήσει το θάνατο (το μέγα φόβητρο του ανθρώπου), που μπορεί να γλυκάνει τον πόνο. Σαν τον παντογνώστη που ετάζει νεφρούς και καρδίας, που με κάθε του λέξη καθορίζει το μέλλον μας, δίνει ελπίδες ή προμηνάει καταιγίδες.

Κανένας άνθρωπος, έξω από το γιατρό, δεν έχει τόσο καθοριστική σημασία για τη ζωή μας. Όλοι εμείς που διαλέξαμε την ιδιαίτερη αυτή αποστολή, το βλέπουμε στα μάτια των ασθενών μας -που εναγώνια προσπαθούν να διεισδύσουν στις μύχιες σκέψεις μας το νοιώθουμε και μείς ως ασθενείς, όταν στις δύσκολες μας ώρες αντιμετωπίζουμε τους θεράποντες συναδέλφους μας.

□ Από το 800 π.χ. ακόμα, θαμπωμένος από την αίγλη του γιατρού, αναφωνεί ο Όμηρος στην Ιλιάδα, σαν αναφέρεται στο Μαχάονα το γιότου Ασκληπιού: «Ιητρός

γαρ ανήρ πολλώ ν αντάξιος άλλων».

Θα πρέπει να οδηγηθούμε σε μια μακράιωνη αναδρομή, πάνω στην ιστορία της στρατιωτικής ιατρικής στη χώρα μας, για να φανεί ανάγλυφα ο ρόλος του στρατιωτικού ιατρού στην ελληνική κοινωνία, χωρίς να λησμονούμε, ούτε στιγμή, πως κοινωνία είναι και ο στρατευμένος λαός, ιδίως τα νιάτα και όχι μόνο οι πολίτες. Η συνεχής μέριμνα για τους στρατευμένους που αποτελούν τον κύριο σκοπό του στρατιωτικού ιατρού- δεν παύει να είναι κοινωνικό έργο, αφού στοχεύει στη διατήρηση της υγείας τους, στη βελτίωση της σωματικής τους αλκής, στη ψυχολογική τους ωρίμανση, αλλά ενίοτε και στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

▣ Οι προγραμματισμένες κλινικές και εργαστηριακές εξετάσεις, οι μικροακτινογραφήσεις όλοι θυμόμαστε τα συνεχώς περιοδεύοντα ΑΚΕΝΕΦ- οι εμβολιασμοί, η νοσηλεία σε στρατιωτικά νοσοκομεία, οι χειρουργικές επεμβάσεις και βέβαια η διδασκαλία προληπτικής ιατρικής στους στρατιώτες, σε ότι αφορά τα μεταδοτικά νοσήματα, το AIDS, τη φυματίωση κ.λ π., είναι ένα τεράστιο κοινωνικό έργο, που απευθύνεται έμμεσα στον ευρύτερο πληθυσμό, ένα έργο που καθημερινά προσφέρεται στις μονάδες του στρατού.

▣ Το αυτονόητο αυτό σκέλος της αποστολής του στρατιωτικού ιατρού ως οίκοθεν νοούμενον δεν θα θίγει περαιτέρω. Θα επικεντρωθεί η προσοχή μας μόνο στην άμεση ή και έμμεση υποστήριξη που παρέχει αυτός, στην υγεία του εκτός στρατοπέδου κοινωνικού συνόλου. Πιο κάτω θα καταφανεί τι εννοώ άμεση και τι έμμεση.

▣ Η στρατιωτική ιατρική στην Ελλάδα προβάλλει από τα χρόνια ακόμα της Μυθολογίας. Άρχισε με τον Ασκληπιό, όταν αυτός πήρε μέρος στην Αργοναυτική Εκστρατεία, έλαμψε στον Τρωικό Πόλεμο και ανδρώθηκε στην Κλασική Ελλάδα του Ιπποκράτη.

▣ Είναι εκπληκτικά τα στοιχεία που δίνει ο Όμηρος στην Ιλιάδα για τη δράση των ιατρών στο πεδίο της μάχης, με πρωταγωνιστές τον Μαχάονα και τον Ποδαλείριο, τους γιους του Ασκληπιού, ενώ στα συγγράμματα της κλασικής εποχής και κυρίως σε εκείνα του Ιπποκράτη, φαίνεται το επίπεδο γνώσης και προσφοράς των ιατρών στην Αρχαία Ελλάδα.

▣ Εκατοντάδες ανατομικοί και χειρουργικοί όροι, πάμπολλες νοσηλευτικές μέθοδοι και συνταγές φαρμάκων, δείχνουν την έκταση της γνώσης που είχαν οι ιατροί που έπαιρναν μέρος στον πόλεμο.

▣ Είναι όμως εδώ απαραίτητη μια διευκρίνιση.

▣ Στρατιωτικοί ιατροί, με την έννοια που δίνουμε σήμερα στον όρο, δεν υπήρχαν τότε. Ούτε και οργανωμένη, από την εποχή της ειρήνης, υγειονομική υπηρεσία σαν τη σημερινή. Όσοι ιατροί μετείχαν στις εκστρατείες (πράγμα που συμβούλευε ο Ιπποκράτης να το κάνουν κυρίως οι χειρουργοί, για να εξασκηθούν στη θεραπεία των τραυμάτων λέγοντας: «Τον μεν ουν μέλλοντα χειρουργείν, στρατεύσθαι δει και παρακολουθηκέναι στρατευμάσιν. Ούτω γαρ αν είη γεγυμνασμένος προς ταύτην την χρειάν»), όσοι λοιπόν ιατροί ακολουθούσαν τα εκστρατευτικά σώματα, τις περισσότερες φορές με δικά τους έξοδα, γύριζαν μετά τον πόλεμο στις καθημερινές τους ιατρικές ασχολίες. Η ανυπαρξία στρατιωτικής υγειονομικής δομής κατά την περίοδο της ειρήνης θα πρέπει να αποδοθεί σε διάφορους λόγους, όπως στο ότι οι εκστρατείες δεν γινόταν συνήθως μακριά από τις πόλεις κράτη, ότι ήταν κατά το πλείστον μικρής διάρκειας, ότι οι εμπόλεμοι δεν ήταν εξαιρετικά πολυάριθμοι και τέλος ότι δεν υπήρχε στα μετόπισθεν, καμιά νοσοκομειακή υποδομή, όπως τη ξέρουμε σήμερα.

Και κατά τη μεγάλη ακόμα εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, δεν άλλαξαν πολλά πράγματα από την υγειονομική υποστήριξη, αν εξαιρέσει κανείς τη νοσηλεία στις ενδιάμεσες πόλεις, που δεν είχε ιδιαίτερο χαρακτήρα, τον τακτικό ανεφοδιασμό σε φάρμακα και τη χρησιμοποίηση τοπικών, κυρίως ινδών, θεραπευτών για την αντιμετώπιση των δηγμάτων των όφρων.

▣ Όπως και νάναι όμως, στους τραυματίες που επιζούσαν από τις φονικότερες, σώμα προς σώμα, μάχες της εποχής εκείνης, οι ιατροί πρόσφεραν υψηλού επιπέδου πρώτες βοήθειες και νοσηλεία αποκατάστασης, έχοντας αναπτύξει ένα σύστημα περισυλλογής και διακομιδών ικανοποιητικό. Ο Ι. Παπαθεόδωρου στο σύγγραμμά του «Η στρατιωτική ιατρική παρά τοις Αρχαίοις Ελλησι» του 1926, συμπεραίνει πως: «η Ελλάς υπήρξεν ου μόνον η κοίτις της επιστημονικής ιατρικής, αλλά και η χώρα ήτις πρώτη παντός άλλου έθνους, οργάνωσε και εις περιωπήν ανήγαγε την ενστρατιαίς και πολέμοις υγειονομικήν υπηρεσίαν των στρατών» .

Με τους ρωμαίους τα πράγματα άλλαξαν, Στα μόνιμως εγκατεστημένα (σε μακρινά οχυρά και πόλεις) στρατεύματα, η υγειονομική υπηρεσία όφειλε να οργανωθεί συστηματικότερα και πάνω σε άλλη βάση. Έτσι, στα οχυρωμένα ρωμαϊκά στρατόπεδα αναπτύχθηκαν νοσηλευτήρια (Veletudinaria) του τύπου των αναρρωτηρίων, με μόνιμο υγειονομικό προσωπικό Αξιωματικῶν, Υπαξιωματικῶν και οπλιτῶν,

□ Το πρότυπο αυτό της ρωμαϊκής οργάνωσης το αναφέρουμε γιατί το εφάρμοσαν αργότερα και οι βυζαντινοί, που διοικητικά τουλάχιστον ήταν, στη Ανατολική Αυτοκρατορία, συνέχεια των προηγούμενων. Στην εφαρμογή όμως του ρωμαϊκού αυτού προτύπου, προστέθηκαν σιγά-σιγά από τους βυζαντινούς, στοιχεία χριστιανικά, ελληνικά, ανατολικά. Η έντονη χριστιανική αίσθηση για το χρέος στον τραυματισμένο συνάνθρωπο-αδελφό, ακόμα και αν ήταν εχθρός, συνδυασμένη με τη διαύγεια του ελληνικού πνεύματος και τη συναισθηματικότητα της Ανατολής, έδωσαν άλλο νόημα στο χειρισμό των τραυματιῶν και οδήγησαν μέχρι την πρωτοφανή απόφαση του βασιλέως του Βυζαντίου Μαυρικίου (που βασίλευσε από το 582 ως το 602), να συνταξιοδοτεί τους αναπήρους πολέμου.

□ Στο Βυζάντιο που κράτησε πάνω από δέκα αιώνες, συναντούμε για πρώτη φορά μεγάλα ονόματα, στρατιωτικῶν, πια, ιατρῶν, που η φήμη τους είχε απλωθεί σε όλο το κράτος. Ιατρῶν, κυρίως Αρχιάτρων με πέντε βαθμούς (του Αυτοκράτορα, του Παλατίου, της Δημαρχίας, των Σχολῶν και των Γυμναστηρίων), που το επιστημονικό τους κύρος, τα συγγράμματα που κατέλειπαν και οι ιστορικοί ρόλοι που τους ανατέθηκαν, διατήρησαν τα ονόματά τους μέχρι σήμερα. Ιατρῶν με εξαιρετη κοινωνική προσφορά.

□ Ο πιο σπουδαίος από αυτούς, ο Ορειβάσιος ο Περγαμηνός, ήταν πολυγραφότατος συγγραφέας. Στενός φίλος του Ιουλιανού του Παραβάτη, του αυτοκράτορα που ονειρεύτηκε να φέρει πίσω το Δωδεκάθεο καταργώντας τη χριστιανική θρησκεία, είναι εκείνος που στάλθηκε στους Δελφούς και έφερε το μήνυμα του τέλους της αρχαιότητας. Σας θυμίζω, το δελφικό χρησμό:

□ «Είπατε τῷ Βασιλεῖ χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά, οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβην, οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ πηγὰ λαλέουσα, ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

□ Δίπλα σ' αυτόν τον Ορειβάσιο στέκεται μια πλειάδα ιατρώ ν και Αρχιάτρων, που όλοι τους τιμούσαν και όλοι προσέτρεχαν σ' αυτούς να θεραπευτούν.

Δειγματοληπτικά αναφέρω τον Θεόφιλο, που ανακηρύχτηκε αντιβασιλέας της Αλεξανδρείας, τον Αλέξιο Απόκαυκο, που στάλθηκε πρεσβευτής στους Σκύθες, τον Ιάκωβο Ψυχριστή, τον Αέτιο Αμιδηνό, που το έργο του στη Ιατρική προσομοιάζεται με εκείνο του Ιουστινιανού στη Νομική, τον Δημήτριο Πεπαγωμένο, τον Ελπίδιο, που έγινε ιατρός του βασιλέως των Οστρογόθων Θεοδωρίχου του Μεγάλου, τον Ιωάννη Ακτουάριο, τον Ευστάθιο, που χρημάτισε ιατρός του Μεγάλου Βασιλείου στο πρώ το στον κόσμο νοσοκομείο, τη Βασιλειάδα, το Μελέτιο, τον Καισάρειο και τον Καβάσιλα, που έφερε τον τίτλο του Κόμητος των Αρχιάτρων.

□ Ήταν όλοι τους άνδρες σοφοί και χαλκέντεροι συγγραφείς. Έργα τους με τίτλους: περί πειραματικής φυσικής επιστήμης, περί οξυουρώ ν, περί αρθρίτιδας, περί της του ανθρώ που κατασκευής, περί διαιτητικής, περί ποδάγρας, Δυναμερόν (όπου καταγράφονται χιλιάδες φαρμακευτικές συνταγές) και πολλά άλλα, δείχνουν το επίπεδο των ιατρώ ν που υπηρετούσαν στο βυζαντινό στρατό και τη προσφορά τους στο κοινωνικό σύνολο.

□ Στα χρόνια που ακολούθησαν την πτώ ση της Κωνσταντινούπολης, στο σκλαβωμένο έθνος που μαράθηκε, παρείχαν τις υπηρεσίες τους ιατροί που είχαν σπουδάσει στα Πανεπιστήμια της Ευρώ πης. Ελάχιστοι σε αναλογία με το πληθυσμό, κάναν ότι μπορούσαν με τα ανεπαρκή μέσα που διέθεταν τότε.

□ Γι' αυτό, το κύριο βάρος της ιατρικής φροντίδας, τόσο στις πόλεις όσο και στην επαρχία, έπεσε στα χέρια των πρακτικώ ν γιατρώ ν, που ήδη υπήρχαν σε ικανό αριθμό. Χωρίς επαρκείς γνώ σεις ιατρικής, με ένα σωρό παρανοήσεις για τη λειτουργία του οργανισμού και τη δράση των φαρμάκων, πάσχιζαν να θεραπεύσουν τα πάντα, από κατάγματα μέχρι λοιμώ ξεις, παίζοντας τις πιο πολλές φορές το ρόλο του ψυχοπομπού Ερμή.

□ Η θνησιμότητα ήταν μεγάλη και ο μέσος όρος ζωής μικρός. Το μόνο που έμενε και συντηρούσε την ελπίδα στις δύσκολες περιπτώ σεις, ήταν η προσδοκία του θαύματος. Να, γιατί το εορτολόγιο μας είναι γεμάτο με άγιους θεραπευτικούς!

□ Όταν έγινε η Επανάσταση του 1821 η Ελλάδα γύρισε σελίδα. Απόκτησε υπόσταση, έγινε κράτος. Αξιοθρήνητο στην αρχή αλλά τυχερό. Γιατί το κράτησε

στα πρώτα του βήματα ο μέγιστος των ελλήνων της νεώτερης ιστορίας, ο ιατρός Καποδίστριας. Ο πιο οργανωτικός, ο πιο συστηματικός, ο πιο νουεχής και τίμιος Έλληνας, που βρήκε δυστυχώς ελάχιστους μιμητές μέχρι σήμερα. Και ίσως γι' αυτό τον σκότωσαν!

□ Τυχερό, γιατί από πλευράς υγειονομικής, του στάθηκαν από την πρώτη στιγμή, εξέχοντες Έλληνες και ξένοι ιατροί, που οι πιο πολλοί είχαν πολεμήσει στην Επανάσταση: Ο Τράιμπερ, ο Δροσινός, ο Ολύμπιος, ο Πανταζιάδης, ο Μπόρμαν, ο Μπενάρντι.

□ Ακόμα όμως το κράτος ήταν γυμνό από γιατρούς και η Κυβέρνηση αναγκάστηκε, τουλάχιστον στην αρχή, να χρησιμοποιήσει επίσημα και τους παλιούς πρακτικούς.

□ Σε αντίθεση με τα ευρωπαϊκά κράτη στα οποία δημιουργήθηκαν πρώτα οι ιατρικές και υγειονομικές δομές και στη συνέχεια το υγειονομικό του στρατού τους, στην Ελλάδα του 1833, ο στρατός ήταν εκείνος που παρουσίασε από την πρώτη αρχή, οργανωμένη υγειονομική υπηρεσία. Έτσι, το επιστημονικό προσωπικό της υγειονομικής υπηρεσίας που αποτελούνταν από πτυχιούχους επιστήμονες, επωμίστηκε μεγάλο μέρος της οργάνωσης του Κράτους στον τομέα αυτό και βοήθησε στην ανάπτυξη των βιοϊατρικών επιστημών στον τόπο μας.

□ Ήδη από το 1834 κυκλοφόρησαν στρατιωτικές υγειονομικές διατάξεις και εγκύκλιοι και καθιερώθηκε ο υποχρεωτικός δαμαλισμός, ενώ το 1836 κατασκευάστηκε και λειτούργησε το πρώτο μεγάλο και σύγχρονο, κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα της εποχής, Στρατιωτικό νοσοκομείο στην περιοχή Μακρυγιάννη. Νοσοκομείο, που απετέλεσε το σημαντικότερο υγειονομικό γεγονός στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, αφού ήταν για πολλές δεκαετίες το κύριο νοσηλευτικό ίδρυμα της χώρας και το φυτώριο εκπαίδευσης πολλών γενών στρατιωτικών ιατρών και πολιτών.

□ Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Λάζαρος Βλαδίμηρος: «Η Ιατρική στη χώρα μας οφείλει πολλά στο επιβλητικό κτίριο της περιοχής Μακρυγιάννη, γιατί, στις αίθουσες του θεμελιώθηκε». Ακόμα και μετά τη λειτουργία του Δημοτικού Νοσοκομείου και της Αστυκλινικής στα μέσα του περασμένου αιώνα, το βασικό νοσοκομείο του κράτους για την εκπαίδευση και τη θεραπεία, ήταν το Στρατιωτικό.

□ **Να ένα λαμπρό δείγμα άμεσης αλλά και έμμεσης (με την εκπαίδευση πολιτών ιατρών) κοινωνικής προσφοράς του υγειονομικού του στρατού για όλη τη χώρα, από την πρώτη ακόμα αρχή της Νέω τερης Ελλάδας. Προσφοράς, που όπως θα δούμε δεν έπαψε να παρέχεται έκτοτε.**

Πρέπει όμως να πούμε, πως τότε, δεν ήταν μόνο το Στρατιωτικό Νοσοκομείο Αθηνών που παρείχε γενναιόδωρα νοσηλεία στο κοινό. Ήταν και τα περιφερικά νοσοκομεία και θεραπευτήρια του στρατού, που λειτουργούσαν στο Ναύπλιο, στη Λαμία, στο Μεσολόγγι, στη Πάτρα, στη Στυλίδα, στο Αγρίνιο, στην Τρίπολη και στη Χαλκίδα, Όλη η επαρχία τότε είχε νοσηλευτές τους στρατιωτικούς ιατρούς.

□ **Μέσα στον 19ο αιώ να εξάλλου δεκάδες υγειονομικοί αξιωματικοί συνέβαλαν επίσης στην πρόοδο και την εξέλιξη της ιατρικής στη χώρα μας. Όταν το 1835 ιδρύθηκε η Ιατρική Εταιρεία Αθηνών, τέσσερα από τα 17 ιδρυτικά της μέλη ήταν στρατιωτικοί ιατροί, ενώ στο Πανεπιστήμιο που άρχισε να λειτουργεί από το 1837, δυο από τους οκτώ πρώτους καθηγητές της ιατρικής σχολής (ο Τράιμπερ και ο Ολύμπιος) προέρχονταν από το στρατό.**

□ **Λαμπροί στρατιωτικοί ιατροί συνέγραψαν τότε ιατρικά βιβλία, διοργάνωσαν συνέδρια, εξέδωσαν ιατρικά περιοδικά, γίνανε μέλη υγειονομικών επιτροπών του Κράτους, εισηγήθηκαν Νόμους και Διατάγματα, έκαναν έρευνα.**

□ **Ο Τράιμπερ με τον Πετσάλη διενήργησαν, πρώτοι στην Ελλάδα, νάρκωση με θειικό αιθέρα, έξη μόνο μήνες μετά την εφαρμογή της στη Αμερική το 1847 και μετά από λίγο πρωτοχρησιμοποίησαν και το χλωροφόρμιο. Επιτεύγματα αξιόλογα για την εποχή εκείνη.**

□ **Είναι αξιοσημείωτο εξάλλου το γεγονός ότι χειρουργικές επεμβάσεις γίνονταν και στα περιφερικά στρατιωτικά νοσοκομεία των επαρχιών.**

□ **Μέχρι το τέλος του περασμένου αιώ να και τις αρχές του 200ου, στρατιωτικοί ιατροί σαν τον Μαράτο, τον Σούτσο, τον Παπαθεόδωρου, τον Χωματιανό, τον Σάββα**

και τον Μέρμηγκα, οργάνωσαν το υγειονομικό (για να ναι έτοιμο για τους βαλκανικούς πολέμους) και καταπολέμησαν επιδημίες.

▣ Σ' όλους μας είναι γνωστή η μεγάλη επιδημία χολέρας που ξέσπασε τον Απρίλιο του 1913, στα στρατεύματα των Βουλγάρων και των Τούρκων στην Ανατολική Θράκη και που γρήγορα επεκτάθηκε και στη δική μας χώρα. Εκείνοι που τότε την τιθάσεψαν, ήταν δυο μεγάλοι στρατιωτικοί ιατροί, ο Γενικός Αρχίατρος Παναγιώτης Μανούσος και ο Αρχίατρος Κωνσταντίνος Σάββας, καθηγητής τότε της Μικροβιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

▣ Με έξι αντιχολερικά συνέργεια (που πρόβλεψαν και συνέστησαν πολύ νωρίτερα) και με νοσοκομεία χολερίωντων στο Πέτριτσι, στη Στρώμνιτσα, στις Σέρρες, στο Σιδηρόκαστρο, στο Κιλκίς και στη Θεσσαλονίκη, εφαρμόζοντας εκτεταμένο αντιχολερικό εμβολιασμό, έσωσαν χιλιάδες ανθρώπους από βέβαιο θάνατο. Η επιτυχία τους έμεινε παροιμιώδης. Από τους 150.000 στρατιώτες και τους 350.000 χιλιάδες πολίτες που εμβολιάστηκαν, νοσηλεύτηκαν μόνο 2.503 και πέθαναν 515. Την ίδια ώρα στα γειτονικά κράτη η επιδημία έκανε θραύση.

▣ Έχουμε το προνόμιο να ζούμε στο τέλος του 20ου αιώνα, προικοδοτημένοι με όλα εκείνα τα όπλα που μας χάρισε η σύγχρονη Τεχνολογία. Ξέρουμε με λεπτομέρειες τη λεπτή, τη μοριακή δομή του οργανισμού μας, έχουμε διαγνωστικά μέσα απίθανης εμβελείας και φάρμακα πανίσχυρα. Σε λίγο θα διαφεντεύουμε πλήρως το γενετικό μας υλικό και θα διορθώσουμε βλάβες σωματικές, πνευματικές και ψυχικές, με μεταμοσχεύσεις γονιδίων, με κλωνοποιήσεις, με τηλεχειρουργική. Όπου νάναι εισβάλλει και η εποχή της Νανοτεχνολογίας, με παραγωγή ύλης από μηχανήματα, μοριακών διαστάσεων.

▣ Μήπως θάπρεπε να κρατάμε ενός λεπτού σιγή, όταν αναφερόμαστε - εμείς οι τυχεροί - στους παλαιούς εκείνους ιατρούς, εκείνους τους ήρωες, που με το τίποτε σχεδόν, αντιμετώπιζαν, έντρομοι, τα πάντα;

▣ Και δεν πάνε πολλά χρόνια από τότε. Όλοι θυμόμαστε από τα φοιτητικά μας θρανία, τις δρόγες, τα απλά φάρμακα και τα ελάχιστα διαγνωστικά μέσα: τις ακτίνες Χ, τον απλό καρδιογράφο και τις βασικές μικροβιολογικές εξετάσεις. Δεν λησμονούμε ακόμα τις λεπτές εκείνες παρατηρήσεις της Κλινικής Σημειολογίας, που μιλούσαν για «τον ήχο της πίπτουσης σταγόνας, του διερωγότος αγγείου, της

πλαταγίζουσας σημαίας». Παρατηρήσεις, πάνω στις οποίες στήριζαν τη διάγνωσή τους. Αλλά βέβαια, δεν ξεχνάμε και την ιδιαίτερη σημασία που δίνουν οι γιατροί τότε, στον άνθρωπο, στην επαφή με τον ασθενή, στο καλό ιστορικό, στη λεπτομερή εξέταση, στην αποφυγή εκμετάλλευσης.

▣ Προχωρώ ντας στην ιστορική μας αναδρομή φτάνουμε στην εποχή του Μεσοπολέμου, που διανθίζεται επίσης με ονόματα στρατιωτικώ ν ιατρώ ν, που όμως, η χρονική εγγύτητα δεν μου επιτρέπει να τα αναφέρω.

▣ Η Σχολή της Λυώ ν, η Στρατιωτική Ιατρική Σχολή Αθηνώ ν που λειτούργησε από το 1926 μέχρι το1935 και οι μεταγενέστερες μέχρι το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο Σχολές, απέδωσαν λαμπρούς στρατιωτικούς ιατρούς, με μεγάλη κοινωνική προβολή και προσφορά.

▣ Εν τω μεταξύ στην προπολεμική Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στις μεγάλες πόλεις είχαν ανεγερθεί σύγχρονα, για την εποχή τους, νοσοκομεία και είχαν αναδειχθεί ιατροί όλων των ειδικοτήτων.

▣ Η επαρχία όμως (για να μην πω η ύπαιθρος), εξακολουθούσε να πάσχει. Οι ιατροί ήταν λίγοι, κατά το πλείστον ανειδίκευτοι ή παθολόγοι με γνώ σεις καρδιολογίας και παιδιατρικής. Σπανίως συναντούσε κανείς εκεί εργαστηριακούς και χειρουργούς.

▣ Ευνόητη ήταν λοιπόν η σημασία που είχαν για την επαρχία τα τότε υπάρχοντα εκεί στρατιωτικά νοσοκομεία. Όντας υποχρεωτικά επανδρωμένα με στρατιωτικούς ιατρούς ειδικευμένους, αποτελούσαν πλούσια πηγή υγείας για Την ύπαιθρο. Το 403 στην Κοζάνη από το 1912, το 404 στη Λάρισα, που ολοκληρώ θηκε το 1936, το 405 στη Δράμα από το 1913, το 406 στα Ιωάννινα επίσης από το 1913 και το 410 στην Τρίπολη, πριν μεταφερθεί στο Παναρκαδικό, στήριξαν υγειονομικά την επαρχία για πολλά χρόνια, στις δεκαετίες προ του πολέμου.

▣ Εκτός όμως από τη συμβολή τους αυτή που ήταν άμεση είχαν και μια συμβολή έμμεση. Η μόνιμη ύπαρξη σ' αυτά στρατιωτικώ ν ιατρώ ν κρίσιμων ειδικοτήτων και κυρίως χειρουργώ ν, αναισθησιολόγων, μικροβιολόγων και ακτινολόγων, ενθάρρυνε

την ανέγερση, από ιδιωτικούς φορείς, κλινικών, που με τη σειρά τους ανέβασαν το επίπεδο νοσηλείας και βοήθησαν στην αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών επί τόπου.

□ Η δεκαετία του 40 είναι ίσως η πιο τραγική περίοδος της σύγχρονης Ελλάδας. Μέσα σ' αυτήν η χώρα μας γνώρισε την άنيση επίθεση των Ιταλών και των Γερμανών, ήπια το ποτήρι της Κατοχής και κατασπαράχτηκε από το αδελφοκτόνο μίσος. Οι τεράστιες καταστροφές και ο φόβος για την επιβίωση, έτρεψαν τότε μεγάλες μάζες πληθυσμού προς τις μεγάλες πόλεις, κυρίως την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Η επαρχία απογυμνώθηκε και οι λιγιστοί της ιατροί εκμηδενίστηκαν. Η χαμηλή υγειονομική υποδομή της προπολεμικής εποχής έγινε ακόμα χειρότερη. Δεν μείναν πια εκεί, παρά σχεδόν μόνον οι στρατιωτικοί ιατροί, που επάνδρωναν τις Μονάδες και τα Νοσοκομεία, για να κρατήσουν και πάλι στα χέρια τους την υγεία της υπαίθρου.

□ Αλλά και για πολλά χρόνια ακόμα, ίσως για δυο δεκαετίες, η επαρχία ήταν φτωχή σε πολίτες ιατρούς, παρόλο που αποφοίτησαν πολλοί από αυτούς από τις δυο πλέον Ιατρικές Σχολές, των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης.

□ Μετά το 1950 το κλίμα στην Ελλάδα άλλαξε. Γρήγορα αποκαταστάθηκε η τάξη στην επαρχία, επανήλθε το αίσθημα ασφαλείας, ενώ το επίπεδο ζωής στις μεγαλουπόλεις άρχισε να καλπάζει. Οι ευκαιρίες ήταν πολλές, μιας και τα κενά δεν είχαν καλυφτεί, η διαβίωση ανετότερη, το κέρδος μεγαλύτερο.

□ Οι νέοι πολίτες ιατροί που βγαίνανε από τα Πανεπιστήμια άρχισαν πια όλοι να παίρνουν ειδικότητα, να διορίζονται σε μεγάλα νοσοκομεία, που είχαν ακόμα ακάλυπτες ανάγκες σε προσωπικό, να συνεργάζονται με Κλινικές και να κερδίζουν περιουσίες. Δεν έμεινε πια στους περισσότερους καμιά διάθεση να γυρίσουν στις μικρές πόλεις τους, με τη φτωχή υποδομή, την υποβαθμισμένη κοινωνική ζωή και τις περιορισμένες ευκαιρίες.

□ Έτσι, γέμισε η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη με ιατρούς, μέχρι να αρχίσει και πάλι στη δεκαετία του 70, μια ροή Ιατρών προς την επαρχία.

□ Σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα, το κενό της υπαίθρου το κάλυψαν, ακόμα μια φορά, οι στρατιωτικοί ιατροί, κυρίως οι απόφοιτοι της ΣΙΣ Θεσσαλονίκης, που είχαν στο μεταξύ εξελιχθεί σε λαμπρούς ειδικευμένους επιστήμονες με πολλές μετεκπαιδεύσεις στο εξωτερικό. Και όταν ομιλώ για κενό κυριολεκτώ . Μεγάλες επαρχιακές πόλεις της εποχής εκείνης διέθεταν ένα μικροβιολόγο, πιθανόν έναν ακτινολόγο, κανέναν δερματολόγο ή νευρολόγο και ελάχιστους χειρουργούς και παθολόγους, προχωρημένης κατά το πλείστον ηλικίας και ενίοτε μη ανανεωμένους επιστημονικά.

□ Είναι λοιπόν ευνόητο πως η ύπαρξη εκεί ειδικευμένων στρατιωτικών ιατρών με σύγχρονες γνώσεις και προηγμένο τεχνολογικό εξοπλισμό, χαιρετιζόταν με ενθουσιασμό και έδινε μιαν ανάσα ανακούφισης στις πόλεις και τα χωριά της επαρχίας.

□ Ήταν η χρυσή εποχή των στρατιωτικών ιατρών από πλευράς επαγγέλματος, αλλά συγχρόνως και μια εποχή που αύξησε την ιατρική και ανθρωπιστική τους φήμη. Μια φήμη που διατηρείται ακόμα, τουλάχιστον εκεί.

Και εδώ πρέπει ακόμα μια φορά να τονίσουμε την προσφορά μας στις ιατρικά απρόσιτες περιοχές της χώρας μας. Την ορεινή υπαίθρο και τα νησιά μας. Περιοχές που και σήμερα πάσχουν και καλύπτονται πάλι από στρατιωτικούς ιατρούς και στρατευμένους οπλίτες ιατρούς.

□ Και μη ξεχνάμε, πως και στην Κύπρο, η εκεί υπαίθρος βρήκε από τα χέρια μας - όσων μετείχαμε στην τότε ΕΛΔ ΥΚ και την ανεπίσημη Μεραρχία πλούσια την δωρεάν ιατρική βοήθεια και την παροχή φάρμακων. Μα πως όμως ήταν δυνατό να γίνει αλλιώς, αφού λίγα χρόνια πιο μπροστά και έξω από την Ελλάδα, στην Κορέα, το ίδιο έκαναν οι στρατιωτικοί ιατροί, που συμμετείχαν τότε στο Εκστρατευτικό Σώμα.

Πως λοιπόν να μην είναι αγαπητοί και σεβαστοί οι στρατιωτικοί ιατροί!

□ Σήμερα, που οι συνθήκες έχουν αλλάξει, που η κατανομή ιατρών και νοσοκομείων στη χώρα είναι αρκετά ικανοποιητική (παρόλο που γέρνει ακόμα ο

ζυγός υπέρ της πρωτεύουσας), σήμερα, που οι διακομιδές είναι πολύ ευκολότερες (αν εξαιρέσει κανείς τις δυσπρόσιτες εκείνες περιοχές, που, σε άγριες καιρικές συνθήκες νοιώ θουν ακόμα ανασφαλείς), σήμερα λοιπόν είναι να περηφανεύεται κανείς ο κοινωνικός ρόλος του στρατιωτικού ιατρού δεν έχει μειωθεί καθόλου.

▣ Τον βρίσκουμε πάντα κοντά στον πάσχοντα άνθρωπο. Τον συναντάμε πρώ το στις θεομηνίες, πρόθυμο στις διακομιδές με αεροπλάνα, ελικόπτερα, ταχύπλοα μέσα, αρωγό στις κρατικές επιτροπές προληπτικής ιατρικής. Μη ξεχνάμε, πως χρόνια τώ ρα το Υγειονομικό του Στρατεύματος σηκώ νει ένα μεγάλο μέρος από το βάρος της αιμοδοσίας. Με ενημέρωση των οπλιτώ ν και του προσωπικού των Μονάδων για αιμοδοσία και με επακόλουθη αιμοληψία, εξασφαλίζει πάνω από 25.000 φιάλες αίματος ετησίως, πολλές από τις οποίες προωθούνται στα Πολιτικά Νοσοκομεία.

▣ Αλλά και στον ιατρικό κόσμο της χώ ρας προσφέρει ακόμη ο στρατιωτικός ιατρός. Πολίτες ιατροί εκπαιδεύονται και ειδικεύονται σε στρατιωτικά νοσοκομεία, ενώ πολλοί στρατιωτικοί ιατροί, εκπαιδεύουν από πανεπιστημιακή έδρα, φοιτητές, με ιδιαίτερη μάλιστα αποδοχή από τους τελευταίους.

▣ Μη νομιστεί πως πλάθω ένα ιδανικό πορτραίτο, που ανταποκρίνεται σε κάθε στρατιωτικό ιατρό. Μέσα στην οικογένειά μας έχουμε και εμείς εξαιρετους, καλούς και μέτριους ιατρούς, που κάθε ένας δίνει με το μέτρο των ικανοτήτων του, ότι μπορεί στον απλό στρατιώ τη και τον πολίτη ασθενή του. Ευτυχώ ς όμως που οι πιο πολλοί έδωσαν και δίνουν πολλά.

▣ Αν μερικοί σπιλώ σανε τη φήμη μας, ιδίως με τη συμπεριφορά τους, παρηγορούμαστε, θεωρώ ντας το ελάχιστο ποσοστό τους, ως στατιστικώ ς αναμενόμενο. Ως απαραίτητο για επιβεβαίωση - ως εξαίρεση του κανόνα.

▣ Ο στρατιωτικός ιατρός απορροφημένος και δεσμευμένος από το στρατιωτικό του έργο δεν μπόρεσε, πολλές φορές, να δώ σει (σε επίπεδο ακαδημαϊκό, αλλά και σε διαστάσεις κοινωνικής προβολής), δείγματα των ικανοτήτων του, με τον τρόπο που τα έδωσε και τα δίνει ο πολίτης ιατρός. Οι συχνές μεταθέσεις του δεν τον αφήνουν να εδραιωθεί επαγγελματικά και δεν του επιτρέπουν να διεκδικήσει, σε πανεπιστημιακές κλίμακες, τίτλους και διακρίσεις.

Η διαχρονική κοινωνική προσφορά του Στρατιωτικού Ιατρού

Συντάχθηκε απο τον/την Γ.Δ.Γρηγοράς

Πέμπτη, 24 Φεβρουάριος 2011 10:07 - Τελευταία Ενημέρωση Πέμπτη, 24 Φεβρουάριος 2011 10:11

▣ Παρ' όλα αυτά, η λαϊκή αποδοχή και η εκτίμηση του από τον ιατρικό κόσμο της χώρας, δίνουν το μέγεθος των ικανοτήτων του.

▣ 2004! Οι πιο πολλοί από μας κοντεύουμε να περάσουμε ή και περάσαμε, πενήντα χρόνια από τη ζωή μας, χρωματισμένοι με χακί και βυσσινί. Πολλοί ρωτάμε! Δώσαμε ότι μπορούσαμε; Φτάνουμε επάξια στο τέλος; Κρατήσαμε το ψυχικό γονότυπο σωστό; Θαρρώ Ναι!

▣ Τον κρατήσαμε! Δεν δεχθήκαμε την απόλυτη αλλοτρίωση, δεν εξαγοράσαμε τη χλιδή απαρνούμενοι τα πιστεύω μας, δεν ξεχάσαμε την ταπεινή πολλές φορές οικονομική στάθμη από όπου ξεπηδήσαμε.

▣ Δεν βάλουμε στόχο μας, τον με κάθε μέσο πλουτισμό. Κρατήσαμε όσο μπορούσαμε την αίσθηση του μέτρου. Και προσφέραμε!

▣ Το να ξενυχτάς, αγωνιώ ντας, για να σώσεις μια ζωή σε ένα απομακρυσμένο χωριό, χωρίς την προσδοκία του κέρδους.

▣ Το να δίνεις ελπίδα με ένα απλό σου άγγιγμα, ένα άγγιγμα που δεν πληρώνεται με τίποτα.

▣ Το να ενδυναμώνεις συνεχώς τον εαυτό σου επιστημονικά και ηθικά για να είσαι έτοιμος να τιμήσεις τον ιπποκράτειο όρκο σου.

▣ Το να νοιώθει ο στρατιώτης της μονάδας σου ότι υπάρχει ένα σημαντικό στήριγμα γι' αυτόν, που σε κάθε στιγμή μπορεί να τον κρατήσει.

▣ Ε! Τότε, όλα αυτά είναι προσφορά!

▣ Οι νέες γενιές των στρατιωτικώ ν ιατρώ ν, μας αντικαθιστούν συνέχεια. Ανταποκρινόμενοι στο κάλεσμα των καιρώ ν, οπλίζονται με τις αρετές του επιστήμονα-αξιωματικού και με την πολλαπλασιαστικά αυξανόμενη σύγχρονη γνώ ση, για να σταθούν ισότιμα κοντά στους πολίτες συναδέλφους τους και να διατηρήσουν την αμέριστη κοινωνική εκτίμηση, που τόσο επάξια έχει από παλιά κερδηθεί.

▣ Με σφυρηλατημένη την εθνική τους συνείδηση, έχοντας επιλέξει τη χρυσή τομή ανάμεσα στη τεχνολογία της επιστήμης τους και τον ανθρωπισμό, οι νέοι στρατιωτικοί ιατροί, τεχνοκράτες, θεραπευτές, ερευνητές, συμπαραστάτες του έλληνα στρατιώ τη, δέχονται τον καταϊγισμό των κοινωνικώ ν επιρρωώ ν και ισορροπούν «επί ξηρού ακμής».

▣ Ο κόσμος τους είναι ο σύγχρονος ελληνικός και διεθνής κόσμος, με τα αλλοιωμένα ήθη, τις πλασματικές ανάγκες και τις απειράριθμες παγίδες. Οφείλουν να κρατηθούν υψηλόφρονες, τίμιοι, ανθρωπιστές, με γνώ ση και αυτογνωσία.

▣ Ας κρατάμε τα πολύτιμα, με φρόνηση και προσοχή, γιατί επαγρυπνούν οι αργυραμοιβοί.

▣ Και ας μην ξεχνάμε την εντολή:

«Μη δότε τα άγια τοις κυσί»

▣ Ο Στρατιωτικός Ιατρός,η αντινομία μέσα στη μάχη:

Όταν όλοι εξολοθρεύουν▣ αυτός αντιστέκεται σώ ζοντας.